

Human Movement and Sports in 2028 (2)

Een blik in de toekomst van lichamelijke opvoeding/ bewegingsonderwijs en sport op school

Aan het eind van 2009 ging een gezamenlijke projectgroep van SLO, KVLO en ALO's van start met een project om goed na te denken over de vraag hoe de lichamelijke opvoeding er over een jaar of twintig uit zou kunnen zien. In LO nr 1 van dit jaar schreven we daar al over. In dit vervolgartikel gaan we dieper in op de resultaten van 'Human Movement and Sports in 2028' samen en gaan we in op de mogelijke impact van het rapport.

Door: Berend Brouwer

Kernaanduiding met profielingsmogelijkheden

De door alle betrokkenen gezamenlijk gedeelde kernaanduiding van 'het vak' -hoe dat in de toekomst ook mag heten- luidt:

Voornaamste uitgangspunt voor Human Movement & Sports

[HM&S] is ook in 2028 dat jeugdigen op school, steeds vanuit een pedagogisch perspectief, (meer) bekwaam raken voor deelname aan sport en bewegingssituaties, als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl.

Boven op die kerntaak zijn er volop mogelijkheden voor scholen om zich te profileren als het gaat om hun rol m.b.t. bewegen, sport en gezondheid. In één figuur ziet dat er zo uit (zie hiernaast):

Resultaten nader toegelicht

Maar wat houdt zo'n algemene aanduiding van de betekenis van het leergebied HM&S in? In het eerste deel van dit artikel vatten we dat samen in een paar punten:

- pedagogische betrokkenheid uitgangspunt voor al het handelen
- meervoudige deelnamebekwaamheid aan een diversiteit aan sport- en bewegingssituaties als doel
- daarmee bijdrage aan een gezonde en actieve leefstijl
- schoolgebonden profileringsmogelijkheden
- werken met beweegteams in een brede-school-setting.

Meervoudige deelnamebekwaamheid

Wat bedoelen we met meervoudige deelnamebekwaamheid? Daar gaan we nu wat dieper op in.

Wie aan bewegingssituaties deelneemt, heeft daartoe verschillende typen 'bekwaamheden' nodig. Tenminste als we vinden dat die deelname voor de deelnemer bevredigend moet zijn.

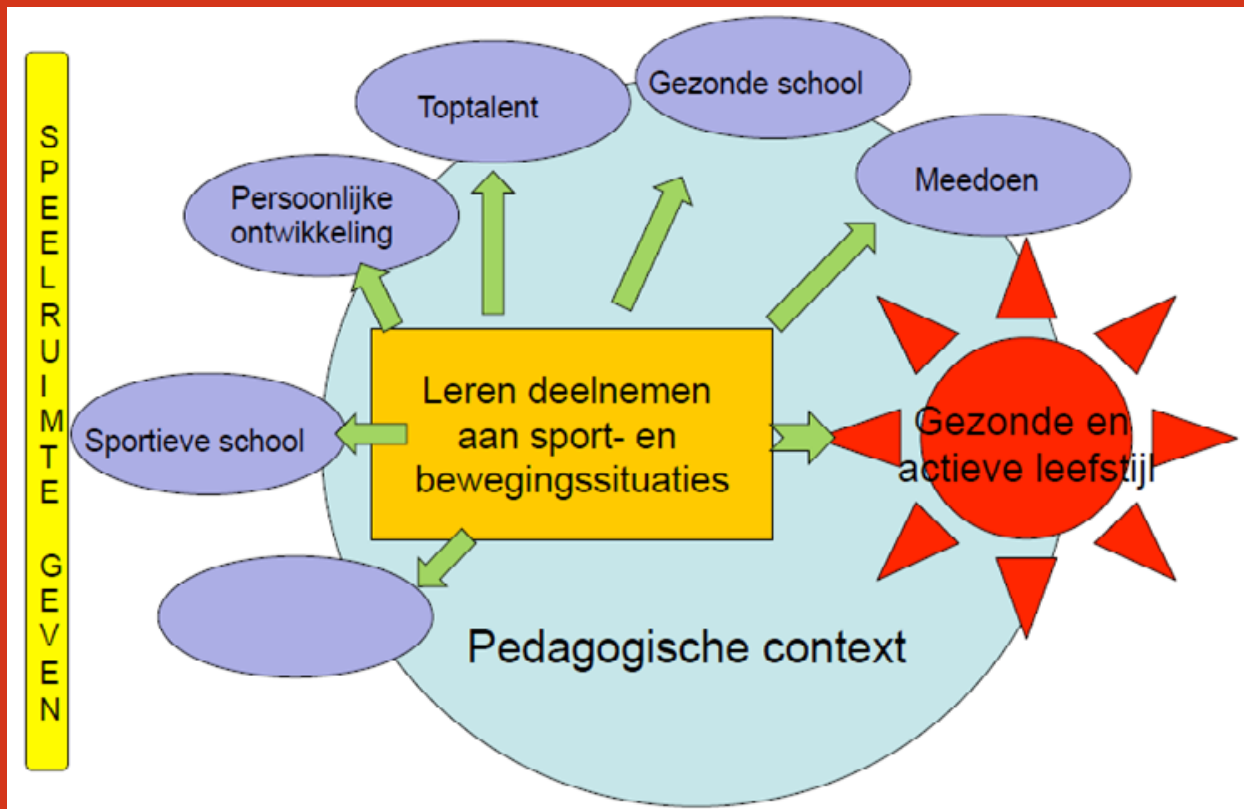
- Om te beginnen moet je over een zekere *bewegingsbekwaamheid* beschikken: je moet een bal kunnen aannemen en afspeelen, een helling kunnen afdalen, hoog kunnen springen, etc. Sport- en bewegingssituaties veranderen voortdurend. Je moet dus over

een breed en wendbaar bewegingsrepertoire beschikken: je moet de basisprincipes kennen, die in een reeks van overeenkomstige bewegingssituaties toepasbaar zijn. Dit is een basis die vroeg gelegd moet worden.

- Je moet een zekere *regelbekwaamheid* hebben. Dat betekent in verschillende rollen kunnen deelnemen aan sport- en bewegingssituaties; je moet een veld kunnen uitzetten, de tijd op kunnen nemen, fluiten voor overtredingen en aanwijzingen kunnen geven aan anderen. Het betekent ook zelfstandig samen met anderen kunnen deelnemen en situaties op gang kunnen brengen en houden.
- Je hebt in uiteenlopende sport- en bewegingssituaties een *specifieke omgangsbekwaamheid* nodig. Je moet in verschillende situaties kunnen inspelen op de verwachtingen van anderen en rekening kunnen houden met hun eigenschappen en mogelijkheden. Zowel in de rol van bewegener als in andere rollen.
- Verder is er veel *kennis en inzicht* in sport- en bewegingssituaties nodig: je moet weten hoe te handelen in sport en bewegingssituaties en je moet weten waarom je dat doet. Om een succesvolle (maar ook kritische) sporter te zijn moet je inzicht hebben in je eigen sportvraag in op het sportaanbod en in hoe je moet kiezen. Met andere woorden: deelname aan bewegingssituaties vraagt, als voorwaarde voor adequaat handelen, om kennis over en inzicht in bewegingssituaties en zelfkennis.
- Een vijfde bekwaamheid heeft meer het karakter van een voorwaarde waaraan moet worden voldaan, wil er sprake zijn van life-timesportdeelname. Die *voorwaarde is plezier hebben in bewegen*, in het doen van de sport- en bewegingssituaties zelf. De motivatie van mensen om sport te gaan beoefenen, ligt voor alles in de intrinsieke waarde van sport: zij vinden sport en bewegen gewoon heel erg leuk. Succeservaringen zijn van wezenlijk belang. Voor blijvende deelname is het daarom ook niet genoeg om vluchtige en oppervlakkige ervaring op te doen; je moet er ook echt wat voor kunnen.

»

Overzichtsschema HM&S 2028

- De zesde bekwaamheid heeft te maken met samen verantwoord bewegen. De algemene *waarden en normen* moeten in acht worden genomen. Het gaat daarbij om het accepteren van verantwoordelijkheid voor jezelf en voor anderen, om het naleven van beginselen van fair play en het respecteren van andermans eigenheid, voorkeuren, mogelijkheden en grenzen. We zien hier het pedagogisch perspectief vanuit een andere invalshoek terug.

Bijdrage aan een gezonde en actieve leefstijl

De meest basale bijdrage die HM&S kan leveren aan de gezondheid van jonge mensen is om hen deel te leren nemen aan sport- en bewegingssituaties. Leren deelnemen aan sport- en bewegingssituaties, de kern waar het bij HM&S om draait, is tegelijk de beste bijdrage aan gezondheid op de langere termijn.

Schoolgebonden profileringsmogelijkheden

Scholen zullen zich in toenemende mate willen profileren. Er zijn diverse mogelijkheden om dat met bewegen en sport te doen en scholen zullen ongetwijfeld nog andere ontwikkelen:

- Scholen die te maken hebben met grote groepen leerlingen voor wie een actieve en gezonde leefstijl geen vanzelfsprekendheid is, zullen zich vooral kunnen en willen profileren als *gezonde school*.
- *Scholen voor sporttalent* leveren een bijdrage aan het doorbreken van sportieve toptalenten of leggen juist het accent op het door

ieder kind ontdekken en optimaal ontplooiën van de eigen talenten, voorkeuren en (on)mogelijkheden.

- De Nederlandse bevolking verandert van samenstelling. Vooral in de grote steden kan het aantal nationaliteiten dat op een school vertegenwoordigd is flink oplopen. Scholen kunnen er dan voor kiezen om de waarde van *culturele diversiteit* speerpunt van beleid te maken.
- Scholen die veel leerlingen hebben voor wie deze *maatschappelijke participatie* om wat voor reden dan ook moeizaam gaat, kunnen ervoor kiezen hun leerlingen daarbij te helpen met bewegen en sport als middel.
- Scholen kunnen bewegen en sport benutten als middel om de *school sfeer* te verbeteren of *schooluitval* te beperken. Zij kunnen er voor kiezen om een *sportieve school* te zijn of zij kunnen bewegen en sport inzetten als middel om *schoolprestaties te verbeteren*.

Gevolgen voor de schoolpraktijk

In de publicatie is ook in algemene termen uitgewerkt wat de gevolgen van de gekozen visie kunnen zijn voor de schoolpraktijk. De gevolgen daarvan zijn:

De docent

De docent HM&S moet een duizendpoot zijn. Hij moet pedagoog, bewegingsexpert en deskundige op het gebied van gezonde en actie-

ve leefstijl zijn. Hij moet invulling aan zijn opdracht geven binnen het specifieke pedagogische of onderwijskundige profiel van de school. Dit alles in samenwerking met veel partijen in de (sportieve) omgeving van de school. De docent is *gids, teamspeler, filter, grenzensteller en coach* tegelijk. De docent leeft voor hoe het moet, inspireert op basis van eigen ervaring met sport- en bewegingssituaties, laat zien wat er kan en mag, maar geeft ook aan wat niet hoort, werkt samen op basis van gelijkwaardigheid en geeft tegelijk leiding, kan omgaan met verschillen en werken op alle niveaus. Voorwaar geen geringe opdracht.

De leerling

In toenemende mate zullen leerlingen meer speelruimte krijgen om keuzes te maken binnen bewegen en sport, om invloed te nemen op hun eigen leerdoelen en ontwikkelingsproces, om hun eigen sportidentiteit te ontdekken en verder te ontplooien. De rol van de leerlingen is actief, ze worden geprikkeld om zichzelf te sturen en te ontwikkelen, ze krijgen ruimte maar moeten die ook invullen, ze krijgen keuzes maar moeten die ook maken. Hoeveel ruimte zij precies krijgen is een pedagogisch-didactische variabele die scholen conform hun eigen schoolprofiel zullen inrichten. Leerlingen zijn zo *architect van hun eigen leerproces, positief-kritische consumenten en teamspelers*.

Inhoud en programma

Het programma van het leergebied HM&S dient zowel aan te sluiten bij de mogelijkheden van de leerlingen als bij de activiteiten, regels en gebruiken van de sport- en beweegsituaties binnen onze bewegingscultuur in brede zin. Dus aansluitend bij de verschijningsvormen, motieven en contexten die bij bewegen en sport relevant zijn. Niet alles wat er in de bewegingscultuur aan sport- en bewegingssituaties plaatsvindt, kan echter in het programma in en rond de school aan bod komen. Een ordening in leerlijnen rond overeenkomstige bewegingsuitdagingen biedt een oplossing voor dat probleem. Bij jongere leerlingen gaat het vooral om het zich echt eigen maken van de principes binnen alle leerlijnen. Naarmate leerlingen ouder worden zullen ze meer keuzes in het programma krijgen, passend bij de ontwikkeling van hun eigen sportidentiteit.

Kinderen voor wie het motief 'plezier beleven aan het bewegen zelf' belangrijk is, doen het meest mee aan sport- en bewegingssituaties. Plezier in bewegen is dus een uiterst belangrijke voorwaarde. Factoren als 'geleerd hebben succesvol deel te nemen aan', 'op je eigen niveau mogen deelnemen aan' en 'een veilig pedagogisch klimaat' zijn uitermate belangrijk om dat intrinsieke plezier aan bewegen te behouden en te bevorderen en zijn dus belangrijke criteria voor het programma.

Organisatie en beleid

In alle gevallen waren de bevrageden van mening dat de taak van de *brede school* zich voor bewegen en sport uitstrekt tot (ver) buiten de schoolmuren. Om haar *veelzijdige aanbod* waar te kunnen maken moet de school samenwerken met tal van partners op het gebied van sport en bewegen, gezondheidszorg, welzijnswerk, opvang of

anderszins. Er zullen zeer divers samengestelde *bewegeteams* zijn. De scherpe scheiding tussen dat wat binnen de school gebeurt en wat daarbuiten zal vervagen. Er zal sprake zijn van *flexibel accommodatiegebruik* en scholen zullen komen tot een expliciet *schoolbeleid* voor bewegen en sport.

Ongetwijfeld zal een en ander gevolgen hebben voor de *opleidingen*. Functiedifferentiatie binnen bewegeteams zal leiden tot differentiatie binnen de opleidingen en de manier van opleiden. Allerlei mogelijke *samenwerkingspartners* voor het onderwijs zullen moeten ontwikkelen tot partners die een volwaardige bijdrage kunnen leveren aan een aanbod aan bewegingsonderwijs en sport en bewegen vanuit het hierboven geschetste primair pedagogische perspectief. De tekenen dat allerlei partijen daar nu al mee bezig zijn stemmen in die zin hoopvol.

Tenslotte zal er meer aandacht geschonken moeten worden aan *schoolgebonden kwaliteitsbewaking* op het gebied van bewegen en sport. Scholen krijgen de ruimte om eigen beleid te maken, dan zullen zij ook moeten laten zien hoe zij met die ruimte omgaan.

Hoe nu verder?

De meest verrassende constatering van het project 'Toekomstvisie LO' was dat er - ondanks soms grote verschillen in gekozen accenten, invalshoeken, belangen, achtergronden en beroepscontexten - een grote eensgezindheid was over de kern van de taak van het onderwijs op het terrein van bewegingsonderwijs en sport. *In algemene zin kan daarmee ook geconcludeerd worden dat gezien het grote belang van bewegen als basiscompetentie voor alle jongeren HM&S in het jaar 2028 deel zou moeten uitmaken van de kernopdracht van het onderwijs*.

Met de afronding van deze nota is pas een eerste stap gezet naar een volgend ontwikkelproces. De werkgroep ziet dit document als een ijkpunt qua uitgangspunten voor visie op en doelstellingen van het leergebied HM&S. Met deze nota ligt er een opdracht voor de vakwereld en de KVLO om handen en voeten te geven aan de uitwerking van de visie die daarin is neergelegd. Op allerlei plaatsen moet een verdere uitwerking gegeven worden aan deze visie. Pas dan kunnen er concrete vertalingen van die visie voor het werk in de scholen zichtbaar worden. Uiteindelijk gaat het erom dat deze toekomstvisie gestalte krijgt in beleid en in de praktijk van het onderwijs. Dat is dé uitdaging voor de vakwereld de komende decennia.

Om zover te komen moet het in de publicatie verwoorde gedachtegoed onder de aandacht worden gebracht van zoveel mogelijk betrokkenen. Doel is uiteraard om met zoveel mogelijk vakcollega's, beleidsbepalers en wetenschappers op één lijn te komen over de ideeën in HM&S in 2028. Interne en externe eenheid over de kernaanduiding van het vak en uitwerkingen daarvan in meervoud, dat is het streven.

De publicatie *Human Movement and Sports in 2028* kan worden besteld tegen kostprijs en worden gedownload op <http://www.slo.nl/organisatie/recentepublicaties/>. ◀

Contact:

b.brouwer@slo.nl